

<https://doi.org/10.15407/np.77.065>
УДК 027(477):021]“364”

Ірина Беззуб,

науковий співробітник,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

Голосіївський просп., 3, Київ, 03039, Україна

e-mail: irabezsub@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3561-5991>

Web of Science Researcher ID: GNP-5437-2022

Юрій Беззуб,

старший викладач,

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка

вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

e-mail: y.bezzub@kubg.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8259-4978>

Web of Science Researcher ID: GNM-9515-2022

Scopus Author ID: 57218449833

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНОГО БІБЛІОТЕЧНОГО ПРОСТОРУ В УМОВАХ ВІЙНИ

Досліджено проєктну діяльність бібліотек України в умовах війни та її роль у формуванні поліфункціонального бібліотечного простору. Обґрунтовано трансформацію бібліотек у багатофункціональні соціокультурні центри, що поєднують інформаційні, освітні, культурні та соціальні функції. Розкрито значення проєктів як інструменту модернізації, розвитку партнерств і впровадження інновацій. Проаналізовано соціально орієнтовані та цифрові ініціативи, а також підкреслено важливість оцінювання і демонстрації соціального впливу бібліотек.

Ключові слова: бібліотеки, проєктна діяльність, поліфункціональний бібліотечний простір, соціальний вплив бібліотек, цифрова грамотність, хаби цифрової освіти, культурно-просвітницька діяльність

У системі функціонування закладів культури в Україні в умовах російсько-української війни все більшого значення набуває діяль-

ність бібліотек як інформаційних, культурних, освітніх, просвітницьких, соціальних, комунікаційних установ. Війна змушує бібліотечні установи адаптувати діяльність до нових викликів, переглянути концептуальні підходи до функціонування, розширювати спектр послуг, упроваджувати нові форми роботи. Бібліотеки втрачають традиційний статус суто книгозбірень (закладів формування, зберігання та надання доступу користувачам до впорядкованих фондів друкованих, рукописних, цифрових джерел), а стають насамперед осередками масової комунікації, неформальної освіти, цифрової грамотності, центрами волонтерства, підтримки ментального здоров'я, допомагаючи українцям реагувати на нові реалії.

Особливого значення в контексті трансформації бібліотек у багатофункціональні інституції, що забезпечують комплексне обслуговування користувачів, набуває бібліотечна проєктна діяльність. Вона визначається як спеціалізована спланована робота (комплекс заходів, об'єднаних спільною метою, завданнями, часовими рамками та ресурсами), спрямована на запровадження інновацій, залучення додаткових ресурсів (грантів, партнерств) та модернізацію послуг. З іншого боку, така трансформація дає змогу оновити матеріальну базу, впровадити актуальні програми, залучити нові категорії користувачів, створити соціально значущі простори для задоволення поточних суспільних запитів і, зрештою, підвищити престиж бібліотечної установи у громаді.

Наукове дослідження основних напрямів і найбільш значущих програм бібліотечної проєктної діяльності в Україні в умовах війни є актуальним через їх затребуваність і практичні можливості. Така діяльність демонструє гнучкість бібліотек, здатність до адаптації, виконання функцій важливих культурно-освітніх центрів та соціальну відповідальність.

Бібліотечна проєктна діяльність уже стала предметом окремих наукових студій у вітчизняній бібліотекознавчій науці. В опублікованих розвідках цей аспект найчастіше розглядається в контексті розширення соціокультурних функцій бібліотек, переосмислення їхньої ролі в умовах викликів інформаційного суспільства. Зокрема, найчастіше бібліотечні проєкти досліджуються з погляду реалізації бібліотеками соціально-комунікативної функції (О. Воскобойнікова-

Гузева, Н. Мухамед'яров), інструменту для стимуляції розвитку бібліотечних закладів та професійного зростання бібліотекарів (Ю. Горбань, О. Каракоз, В. Білоус), інноваційного різновиду бібліотечного обслуговування (Н. Тарасенко) тощо.

Основою інформаційної бази для проведення нашого дослідження стали матеріали про проектну діяльність з офіційних сайтів бібліотек, електронних наукових ресурсів (бібліотечних та університетських репозитаріїв), бібліотечних блогів, сторінок у соціальних мережах, а також портали державних органів (статистика, законодавство, відкриті дані), медіа-ресурси (онлайн-ЗМІ: новинні сайти, аналітичні платформи), освітні платформи. Важливе значення для аналізу й узагальнення актуальних відомостей відігравали також матеріали тематичних бібліотечних онлайн-заходів – зустрічей, конференцій, семінарів, круглих столів, вебінарів, лекцій тощо.

Мета дослідження полягає у вивченні особливостей проектної діяльності бібліотек України в умовах війни та визначенні її ролі у формуванні поліфункціонального бібліотечного простору.

Сучасні бібліотечні проекти в Україні демонструють формування різноманітних функціональних секторів: освітніх і навчальних із доступом до інформаційних ресурсів та електронних платформ; культурних заходів (організація презентацій, виставок, творчих зустрічей); комунікаційних просторів для тренінгів, семінарів і громадських обговорень; упровадження цифрових технологій для доступу користувачів до електронних ресурсів, онлайн-платформ та мультимедійних сервісів. Це забезпечує бібліотекам роль сучасних інформаційних центрів і сприяє розвитку цифрової культури суспільства.

З метою підвищення універсальності діяльності бібліотек Міністерство культури України розробило «Методичні рекомендації щодо створення поліфункціонального простору в публічних бібліотеках України» (Наказ Мінкульту України від 12.12.2025 № 1033), які передбачають системний підхід до організації бібліотечного середовища, спрямований на забезпечення комплексної підтримки користувачів і підвищення соціальної значущості бібліотек. Поліфункціональний простір визначається як загальний публічний простір бібліотеки (фізичний/віртуальний), органі-

зований з урахуванням таких основних принципів та підходів: людиноцентричність (орієнтованість на реальні потреби, цінності та залученість користувачів); інноваційність (упровадження нових підходів, які дають змогу використовувати бібліотечний простір як багатофункціональну платформу для освіти, творчості, спілкування й розвитку громади); громадська залученість (відкритість для місцевих ініціатив, співпраця з місцевими жителями, організаціями, ініціативними групами, урахування потреб, ідей та зворотного зв'язку громади під час планування та реалізації проєктів; створення умов для самореалізації, волонтерства, партнерських ініціатив; прозорість у прийнятті рішень); безбар'єрність (безперешкодний доступ усіх груп населення до ресурсів та послуг, інформаційно-комунікаційних технологій і систем бібліотеки); безпечність (перебування в просторі без загрози для життя, здоров'я та майна); гнучкість (використання бібліотечного простору для різних заходів – зустрічей, лекцій, виставок, майстер-класів тощо, легка адаптація до потреб користувачів та внутрішніх процесів бібліотеки); екологічність (використання креативного екодизайну – природні кольори, натуральні матеріали, добірка літератури та електронних носіїв на екологічну тематику, енергоефективні рішення); комфортність (фізична, психологічна та емоційна зручність перебування в бібліотеці, естетичність інтер'єрів); технологічність (підтримання сучасних форм культурної, освітньої, інформаційної та комунікаційної діяльності завдяки функціональності, технічному оснащенню, мобільності елементів інтер'єру та інтеграції цифрових технологій). Урахування запропонованих підходів сприятиме модернізації інфраструктури, розширенню спектра послуг і перетворенню бібліотек на сучасні багатопрофільні центри громад з органічним поєднанням інформаційних, освітніх, культурних та соціальних складників діяльності¹.

Для реалізації ефективної бібліотечної проєктної діяльності в Україні важливо враховувати кілька ключових чинників. Так, суттєвою складовою частиною успішної роботи в умовах війни є розвиток партнерських зв'язків з органами місцевого самовряду-

¹ Методичні рекомендації щодо створення поліфункціонального простору в публічних бібліотеках України. 2025. URL: <https://mcsc.gov.ua/wp-content/uploads/2025/12/metodychni-rekomendaciyi.pdf> (дата звернення: 23.12.2025).

вання, територіальними громадами, освітніми установами та громадськими організаціями для виконання функції соціальної підтримки, інформаційної допомоги населенню та культурної комунікації.

Істотну роль у втіленні інноваційних проєктів відіграє співпраця з вітчизняними та міжнародними донорами і партнерами. Серед національних інституцій, що підтримують розвиток бібліотечних ініціатив, важливе місце посідають Український культурний фонд та Український інститут книги. Фінансування проєктів також може здійснюватися за підтримки Міністерства культури України, яке реалізує програми розвитку культурної інфраструктури та бібліотек на регіональному рівні.

Ключову роль у розвитку бібліотечних проєктів в Україні відіграє міжнародна підтримка бібліотечних установ фінансовими ресурсами, грантами, методичними рекомендаціями та навчанням персоналу. Зокрема, співпраця з Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій та установ (IFLA), UNESCO, Агентством США з міжнародного розвитку (USAID), Радою міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), Фондом Білла і Мелінди Гейтс (Bill & Melinda Gates Foundation) та іншими організаціями, дає українським бібліотекам змогу інтегрувати міжнародний досвід, оцінювати соціальний вплив проєктів і створювати нові програми для громад. Адаптація міжнародних практик та впровадження грантових ініціатив видаються особливо актуальними під час війни, коли значна частина культурних інституцій зіткнулася з обмеженням фінансових ресурсів та необхідністю оперативного пристосування роботи до нових умов.

Важливим напрямом проєктної діяльності є участь бібліотек у вирішенні соціальних проблем громади, зокрема підтримці різних груп населення та зміцненні соціальної згуртованості. Вдалим прикладом підтримки трансформації бібліотек у майданчики для культурних заходів, навчання та психологічного відновлення виглядає проєкт Community reBuilding. Це спільний проєкт Cedos (ГО «Центр дослідження суспільства») та Ukraine-Moldova American Enterprise Fund, що надає фінансову та експертну підтримку для створення або оновлення центрів спільнототворення – доступних фізичних просторів (бібліотек, хабів, культурних центрів), що

об'єднують різних людей для спілкування, навчання, культурного дозвілля та розвитку місцевих ініціатив. Такі осередки на базі бібліотек спрямовані на підтримку внутрішньо переміщених осіб (ВПО), ветеранів війни та створення безбар'єрного середовища. За результатами конкурсу проєкту Community reBuilding кожен переможець отримав грант у розмірі мільйона гривень на створення центру спільнототворення та менторську підтримку від експертів з архітектури, культури, комунікацій та соціальної взаємодії¹. Чотири центри-переможці конкурсу розпочали роботу в публічних бібліотеках громад:

- проєкт «Бібліотечний АртГараж: дружній простір, доступний кожному» – модульний павільйон у внутрішньому подвір'ї Публічної бібліотеки Чортківської міської ради, який став місцем зібрань діячів творчих професій, проведення лекторіїв, тренінгів, художніх виставок, фотовиставок, майстерень з традиційних ремесел, освітніх подій, занять Університету срібного віку. Ця ініціатива втілюється ГО «Буковинська агенція регіонального розвитку» у партнерстві з бібліотекою та міською радою [1];

- проєкт «Без обмежень» – простір без фізичних бар'єрів для творчих та культурних подій, реалізований КЗ «Городоцька публічна бібліотека» у партнерстві з ГО «Агенція Розвитку Городоччини» та міською радою [2];

- проєкт «Креативний Kolohub» Овруцької центральної бібліотеки імені Андрія Малишка, у рамках якого працює центр волонтерських воркшопів, арттерапії та психологічних консультацій для ВПО, створений у партнерстві з ГО «Ініціативна молодь» та міською радою [3];

- проєкт «Перевесло» Барської публічної бібліотеки, у рамках якого запрацював центр спільнототворення з кількома локаціями для різних активностей одночасно [4].

Завдяки грантовій підтримці українські бібліотеки ефективніше трансформуються в інформаційні центри підтримки ветеранів, ВПО та інших вразливих категорій населення, виконуючи роль посередників між державою та громадянами. Прикладом є проєкт «Інфор-

¹ Community Rebuilding. Cedos (ГО «Центр дослідження суспільства»). 2024. URL: <https://cedos.org.ua/community-rebuilding/> (дата звернення: 20.01.2026).

маційна допомога внутрішньо переміщеним особам – запорука соціальної адаптації», який реалізується на базі Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки (ОУНБ) імені Софії та Олександра Русових у рамках проекту «Українська регіональна платформа громадських ініціатив», підтримується Європейською комісією і зосереджений на наданні інформаційно-правової допомоги ВПО [5].

У Публічній бібліотеці Локачинської селищної територіальної громади Волинської області створено Центр громадських консультацій та комунікацій, який забезпечує взаємодію між органами місцевої влади, громадою та підприємницьким сектором, а також надає правову, соціальну й освітню підтримку населенню [6].

Серед інших результативних програм варто виокремити проєкт «Україна – Словенія: дружній простір», реалізований у Тернопільській ОУНБ. Він спрямований на психологічну підтримку переселенців, військових та їхніх сімей через арттерапію, де мистецтво виступає основним засобом самовираження та психологічної роботи. Такий самий центр відкрито і в бібліотеці словенського міста Ормож для підтримки українських біженців [7].

Соціально орієнтовані ініціативи, зокрема «Територія надії» Центральної публічної дитячої бібліотеки м. Хмельницького [8], «Бібліотека для всіх: створення та облаштування інклюзивного громадського простору на базі публічної бібліотеки Луцької міської територіальної громади», забезпечують соціально-психологічну підтримку людям, які постраждали під час російської воєнної агресії в Україні [9].

Значущим є проєкт «Ти не один» на базі Національної бібліотеки України для дітей, реалізований за підтримки IREX. Він передбачає створення безпечного креативного коворкінг-простору для дітей і підлітків, які є внутрішньо переміщеними особами, щоб сприяти їхній соціальній адаптації та емоційному відновленню¹.

Станом на 21 липня 2025 р., внаслідок війни в Україні постраждали тисячі об'єктів культурної інфраструктури, зокрема 830

¹ Проєкт «Ти не один». *Благодійний фонд розвитку Національної бібліотеки України для дітей*. URL: <https://fond.chl.kiev.ua/proekty/122-proekt-ti-ne-odin> (дата звернення: 20.01.2026).

бібліотек¹. У цих умовах ще важливішого значення набуває міжнародна підтримка проєктної діяльності українських бібліотечних установ на шляху їхньої трансформації в центри відновлення та громадської підтримки.

Міжнародний проєкт «Бібліотека – місце сили!», що втілюється ВГО «Українська бібліотечна асоціація» у співпраці з Європейським Союзом (програма «Дім Європи») та Центральною бібліотекою м. Берліна (Німеччина), сприяє підтримці бібліотек прифронтових регіонів у перетворенні їх на осередки допомоги та розвитку громад. Учасниками проєкту стали 5 бібліотек із прифронтових регіонів України, які отримали матеріальну допомогу та значні можливості для професійного розвитку: Публічна бібліотека Балаклійської міської ради (Харківська обл.), Публічна бібліотека Макарівської селищної ради (Київська обл.), Городнянська центральна бібліотека (Чернігівська обл.), Публічна бібліотека Конотопської міської ради (Сумська обл.), Центральна міська бібліотека імені Лесі Українки (Херсонська обл.) [10].

Водночас важливу роль у відновленні бібліотечної мережі відіграють мобільні бібліотеки – бібліобуси, які забезпечують доступ до культурних і освітніх ресурсів у віддалених і постраждалих громадах.

Одним із помітних бібліотечних проєктів в Україні є мобільна бібліотека «Буксінь»² та мобільні міні-бібліотеки «Скриньки ідей» (Ideas Box)³, які створюють умови для неформального навчання, комунікації та психологічної підтримки населення.

¹ 1528 пам'яток культурної спадщини та 2359 об'єктів культурної інфраструктури постраждали в Україні через російську агресію. *Міністерство культури України*. 2025. 23 липня. URL: <https://mincult.gov.ua/news/1528-pamyatok-kulturnoyi-spadshhyny-ta-2359-obyektiv-kulturnoyi-infrastruktury-postrazhdaly-v-ukrayini-cherez-rosijsku-agresiyu/> (дата звернення: 15.01.2026).

² Мобільна бібліотека «Буксінь» – що потрібно знати. *Благодійний фонд «Бібліотечна країна»*. URL: <https://livelibrary.com.ua/category/projects#bibliobus> (дата звернення: 12.01.2026).

³ Мобільна бібліотека Ideas Box уже працює у вінницькому молодіжному центрі «Квадрат». *Вінницька обласна рада*: офіційний інформаційний сайт. 25 жовтня 2022. URL: <https://vinrada.gov.ua/mobilna-biblioteka-ideas-box-uzhe-pracjuje-u-vinnickomu-molodizhnomu-centri-kvadrat.htm> (дата звернення: 12.01.2026).

Опинившись в умовах війни, Україна потребує ширшого впровадження й реалізації програм такого типу, адже вони надають ефективні інструменти для відновлення культурного простору. Крім того, такі програми є цінною підтримкою для сільських громад, які не можуть утримувати бібліотеку в кожному маленькому населеному пункті.

Проектна діяльність сприяє розвитку цифрової інфраструктури бібліотек, що є важливим складником поліфункціонального простору. У межах проєктів бібліотеки отримують комп'ютерне обладнання, доступ до Internet і мультимедійні ресурси для реалізації навчальних програм, проведення онлайн-заходів, дистанційного обслуговування користувачів, а також підвищення рівня цифрової грамотності населення.

Від початку російської агресії цифрова грамотність стала важливою складовою частиною державної соціальної політики, оскільки доступ до електронних послуг є необхідним для отримання громадянами допомоги та взаємодії з державою у справах реєстрації ВПО, подання інформації про пошкоджене або зруйноване майно, заявок на допомогу підприємцям із постраждалих територій тощо. У цьому контексті суттєву роль відіграють хаби цифрової освіти, що функціонують на базі бібліотек та забезпечують навчання користувачів.

За оцінками Міністерства цифрової трансформації України, до початку повномасштабної війни в Україні діяло близько 6 тис. таких хабів, однак після російського вторгнення їх кількість суттєво скоротилася. Станом на 2023 р. функціонувало лише близько 3 тис. хабів, більшістю з яких є бібліотеки¹.

У 2021–2023 рр. ВГО «Українська бібліотечна асоціація» спільно з проєктом «Цифрові, інклюзивні, доступні: підтримка цифровізації державних послуг в Україні» (Проєкт підтримки «Дія»), що

¹ Конкурс грантових пропозицій «Зміцнення інституційної спроможності бібліотек – Хабів цифрової освіти задля підвищення цифрової грамотності людей, особливо з вразливих груп і віддалених районів, для забезпечення доступу до державних електронних послуг». *United Nations Development Programme*. 2025. 5 трав. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/news/zmitsnennya-instytutsiynoyi-spromoh-zhnosti-bibliotek-khabiv-tsyfrovoi-osvity-zadlya-pidvyshchennya-tsyfrovoi-hramotnosti-lyudey> (дата звернення: 15.01.2026).

впроваджується Програмою розвитку ООН в Україні за участі Королівства Швеції, реалізовувала проєкт «Розвиток спроможності бібліотек – Хабів цифрової освіти», а у 2024 р. – проєкт «Здобуття цифрових навичок у бібліотеках – Хабах цифрової освіти», покликані допомогти координаторам створити такі хаби на базі бібліотек або вдосконалити діяльність вже існуючих структур. У рамках цих проєктів пройшли навчання більше 25 тис. осіб для допомоги у створенні та роботі таких хабів. Організатори підготували посібник «Бібліотеки – Хаби цифрової освіти»¹ [11]. У 2025 р. стартував новий проєкт «Бібліотеки розвивають цифрову грамотність задля посилення стійкості громад та відновлення», спрямований на розширення доступу до цифрових навичок.

Участь бібліотек у таких ініціативах і програмах сприяє забезпеченню рівного доступ до інформації, освіти і технологій для всіх громадян і трансформації бібліотек у сучасні освітні й соціальні центри. Наразі у бібліотеках Чернігівщини функціонує 35 Хабів цифрової освіти, які допомагають мешканцям громад опановувати сучасні навички роботи з інформаційними технологіями, користуватися державними онлайн-послугами, підвищувати медіаграмотність та безпечно працювати в Internet [12]. Упродовж 2025 р. у 55 територіальних громадах Полтавської області функціонував 241 Хаб цифрової освіти на базі бібліотек, якими скористалися понад 115 тис. осіб [13]. Це особливо важливо на тлі недостатнього рівня цифрових компетентностей у значної частини населення України [14].

Із 2020 р. Одеська ОУНБ імені М. С. Грушевського є офіційним Хабом Національного проєкту «Дія. Цифрова освіта». Таким чином, бібліотечний заклад сприяє популяризації цієї національної платформи та її можливостей і надає допомогу в опануванні цифрових навичок під час групових та індивідуальних навчань і консультацій. Із травня по грудень 2024 р. бібліотекарі 52 закладів

¹ Бібліотеки – Хаби цифрової освіти : практичний посібник / автори-укладачі: О. Бруй, Т. Козицька, Г. Мацієвська, С. Моїсєєва, І. Шевченко ; заг. ред. Я. Сошинської; ВГО Українська бібліотечна асоціація; Проєкт підтримки Дія. Київ : ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2023. 116 с. URL: https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2023-09/undp-ua-libraries_-_hubs_of_digital_education.pdf (дата звернення: 15.01.2026).

Одеської області взяли участь у реалізації проекту «Здобуття цифрових навичок у бібліотеках – Хабах цифрової освіти». Зокрема, для з'ясування проблем розвитку і потреб користувачів хабів у кожній бібліотеці було проведено дослідження за допомогою анкетування з використанням Google Forms в інтернет-середовищі. За його результатами надано рекомендації щодо покращення діяльності хабів в опануванні цифрових навичок мешканцями області [15].

Важливим напрямом бібліотечної проектної діяльності є культурно-просвітницькі ініціативи, спрямовані на популяризацію української історії та культури. В умовах війни вони набувають особливого значення, адже сприяють зміцненню української національної ідентичності, збереженню культурної спадщини та документуванню подій російської агресії.

Прикладом такої ініціативи є проєкт «Цифровий архів документів про російсько-українську війну», реалізований Харківською державною науковою бібліотекою ім. В. Г. Короленка за підтримки Українського культурного фонду, який забезпечує збереження та систематизацію документів, свідчень і матеріалів про війну. На бібліотечному сервері створено сайт архіву. Постійно поповнюювані матеріали архіву розподілені за тематичними колекціями: «Державна політика», «Докази російської агресії», «Докази українського спротиву», «Волонтерський рух в Україні», «Міжнародна підтримка», «Культура під час війни»¹.

Подібну мету мають проєкти «Галерея історій», «Незабутні: Буковина пам'ятає», «Херсонщина нескорена», спрямовані на фіксацію особистих історій, вшанування пам'яті загиблих і висвітлення подій війни.

Проект «Галерея історій» реалізовується Запорізькою бібліотечною асоціацією у співпраці із Запорізькою ОУНБ та Запорізькою ОДА в рамках проєкту «Європейський Союз для сталості громадянського суспільства в Україні», що впроваджується ІСАР Єднання (Ініціативний центр сприяння активності та розвитку громадського почину «Єднання») за фінансової підтримки ЄС. Записані в межах

¹ Цифровий архів документів про російсько-українську війну. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка. URL: <http://digitalarchivewar.korolenko.kharkov.com/> (дата звернення: 15.01.2026).

проекту відеоінтерв'ю доступні на YouTube-каналі «Галерея історій» (<https://www.youtube.com/@StoryGallery/videos>) [16].

Чернівецька ОУНБ імені Михайла Івасюка спільно з Чернівецькою ОДА започаткували проєкт «Незабутні: Буковина пам'ятає». До реалізації ініціативи долучилися інші бібліотеки області, збираючи відомості про героїв своїх громад та надсилаючи їх до обласної бібліотеки (онлайн-платформа <https://www.facebook.com/oblasnarada>) [17].

Проєкт «Херсонщина нескорена», що має на меті документування подій під час оборони, окупації та деокупації Херсонської області, розгортання спротиву населення на окупованих територіях, реалізує Херсонська ОУНБ ім. Олеся Гончара. Проєкт містить рубрики: «Щоденники окупації Херсонської області», «Рух опору на Херсонщині», «Злочини Росії проти культурної спадщини Херсонщини», «АртСпротив», «Хроніка звільнення Херсонської області», «Мужні і незламні: назавжди в строю» [18].

Чернігівська ОУНБ імені Софії та Олександра Русових долучилася до проєкту «Зміцнення соціальної згуртованості та заснування суспільного договору у постраждалих від війни Чернігівській області», який реалізується з листопада 2022 р. Одним із напрямів проєкту є збір усних свідчень людей у двох громадах Чернігівської області – міста Чернігова та прикордонної Городнянської громади. Запис матеріалів координує Український інститут національної пам'яті. На їхній основі планується створити вуличну виставку та видати брошуру (https://www.youtube.com/playlist?list=PLitKlb_cEuqc1ycI8gbWGWw5heiU8Y2Hm) [19].

Поряд із цим реалізуються ініціативи зі збереження бібліотечних колекцій, зокрема проєкт «Мобільні станції для захисту та оцифрування бібліотечних фондів», який дає змогу здійснювати реставрацію та цифрове архівування документів безпосередньо в постраждалих бібліотеках. Одним із провідних центрів реалізації цієї ініціативи виступає Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. Проєкт реалізується в партнерстві з Національною бібліотекою Чеської Республіки та Українською бібліотечною асоціацією за підтримки Міністерства культури Чеської Республіки, Karel Komarek Family Foundation (KKFF) та численних донорів. (KKFF – одна з найбільших приватних фундацій у Чеській Республіці, яка

фокусується на розвитку громадського простору, освітніх проєктах, культурних ініціативах та підтримці української культури в умовах війни). Проєкт «Мобільні станції для захисту та оцифрування бібліотечних фондів» є частиною проєкту ККФФ «Ковчег для України: захист української культури під час війни». Його реалізація сприяє не лише відновленню пошкоджених фондів, а й формуванню сучасної системи захисту культурних ресурсів, що особливо актуально під час війни [20].

У західних країнах вже давно усталився погляд на бібліотеки як на важливі компоненти соціально-гуманітарної інфраструктури, здатні зменшувати ізоляцію та зміцнювати зв'язки всередині громад і підвищувати їхню стійкість. У багатьох країнах бібліотеки прагнуть демонструвати суспільну цінність своєї діяльності. Тому в міжнародній практиці активно використовуються інструменти оцінювання ефективності бібліотечних програм та їхнього впливу на користувачів.

Помітну роль у розвитку такої роботи відіграє Міжнародна федерація бібліотечних асоціацій та установ, яка розробляє рекомендації щодо оцінювання ефективності бібліотек та їх соціального значення. Серед основних методів роботи федерації – опитування користувачів, аналіз рівня задоволеності абонентів/відвідувачів, оцінка економічного ефекту і внеску бібліотек у розвиток освіти, культури та громадянської активності. Це дає бібліотекам змогу порівнювати результати своєї діяльності, вдосконалювати послуги та підтверджувати свою соціальну значущість.

Одним із широко знаних інструментів вимірювання соціального впливу бібліотек є програма Project Outcome, започаткована Public Library Association у США в 2015 р. Шляхом опитування користувачів послуг оцінюються результати діяльності бібліотек за напрямками: цифрова грамотність (оцінюється, наскільки користувачі покращили навички роботи з комп'ютером, Internet та цифровими сервісами); освіта та навчання (визначається вплив освітніх програм бібліотеки на розвиток знань та навичок користувачів); працевлаштування та економічний розвиток (оцінюється допомога бібліотеки в пошуку роботи, підготовці резюме або розвитку професійних навичок); громадянська активність та розвиток громади (дослі-

джується роль бібліотеки як простору для громадської взаємодії та соціальної згуртованості); культурний та особистісний розвиток (аналізується вплив культурних і просвітницьких заходів бібліотеки на суб'єктів користування). Результати проведених опитувань автоматично обробляються на онлайн-платформі програми [21].

Ефективним механізмом оцінювання освітньої ролі бібліотек є також програма *Inspiring Learning for All*, запроваджена в 2008 р. Радою музеїв, бібліотек та архівів Великобританії. Вона допомагає аналізувати діяльність соціально-культурних установ/закладів і визначати напрями їхнього розвитку. Так, результати незалежного соціологічного дослідження впливу діяльності бібліотек графства Саффолк в Англії засвідчили значний соціальний ефект їхньої діяльності. Зокрема з'ясовано, що бібліотечні установи створили 41 млн фунтів стерлінгів соціальної цінності (соціальна цінність відображає узагальнену користь діяльності бібліотек для суспільства, оцінену в грошовому еквіваленті), що означає 6 фунтів соціальної цінності на кожен вкладений фунт стерлінгів, та економію для Національної служби охорони здоров'я в Саффолку 542 тис. фунтів стерлінгів на рік через профілактичні та освітні послуги [21].

Бібліотеки реалізують великі інформаційні проекти, спрямовані на підвищення обізнаності громадян про свої послуги, роль та вплив на розвиток громади. Великої ваги набула міжнародна адвокаційна кампанія публічних бібліотек під назвою *Libraries Change Lives* («Бібліотеки змінюють життя»), започаткована у 2018 р. *Public Libraries Victoria (PLV)* – провідною організацією, що об'єднує всі публічні бібліотеки австралійського штату Вікторія. Кампанія має на меті: донести до громадськості, що бібліотеки – це не лише книги, а сучасні освітні, культурні та соціальні центри; демонструвати соціальну користь бібліотек (показати конкретні результати їхньої роботи – навчання, працевлаштування, доступ до інформації, інклюзія та підтримка громади); залучити підтримку та ресурси для бібліотек (мотивувати уряди, місцеві органи та спонсорів інвестувати в бібліотеки); привернути увагу партнерів і волонтерів для розвитку бібліотечних ініціатив; підкреслити трансформаційну роль бібліотек (продемонструвати, що бібліотеки дійсно змінюють життя

людей, відкривають нові можливості для освіти, саморозвитку та соціальної інтеграції) [22].

Зокрема, у 2024 р. британська частина кампанії зібрала **понад 200 історій** соціального, економічного та культурного впливу бібліотек, які презентували цей ефект уряду¹.

Використання міжнародного досвіду оцінювання соціального впливу бібліотек є важливим і для України, особливо в умовах війни, оскільки сприяє зміцненню їхньої ролі як соціокультурних центрів та залученню партнерів і коштів для реалізації проєктів.

Показовим є дослідження аналітичного центру Cedos у межах проєкту Community reBuilding «Простір, що творить спільноту: дослідження функціонування центрів спільнототворення» 2025 р. [23], яке висвітлює роль центрів у згуртуванні громад, підтримці ВПО й адаптації ветеранів та визначає ключові виклики для їхнього розвитку, зокрема забезпечення фінансової та енергетичної стійкості, а також розвитку команд.

Висновки. Проектна діяльність бібліотек в умовах війни виступає одним із ключових інструментів їхньої трансформації в поліфункціональні соціокультурні центри, оскільки забезпечує інтеграцію інформаційних, освітніх, культурних, соціальних і комунікаційних функцій у межах єдиного інституційного середовища. Саме через проєкти бібліотеки переходять від традиційної моделі зберігання та надання інформації до моделі відкритих динамічних платформ, орієнтованих на потреби громади.

Проектна діяльність є ефективним механізмом підвищення інституційної стійкості та адаптивності бібліотек в умовах війни, адже дозволяє оперативно реагувати на соціальні виклики, трансформувати зміст і форми обслуговування, а також забезпечувати підтримку вразливих категорій населення (ВПО, ветеранів, дітей). У цьому контексті бібліотеки виконують не лише інформаційну, а й соціально-терапевтичну, комунікативну та інтеграційну функції.

¹ Чому потрібно вимірювати соціальний вплив бібліотек? Благодійний фонд «Бібліотечна країна». 12.02.2025. URL: https://www.livelibrary.com.ua/projects/why-measure-the-social-impact?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.01.2026).

Ефективність проєктної діяльності бібліотек значною мірою залежить від партнерських взаємодій та міжнародної підтримки, зокрема співпраці з органами влади, громадськими організаціями, освітніми інституціями та міжнародними донорами. Така взаємодія сприяє не лише ресурсному забезпеченню проєктів, а й трансферу інноваційних практик, підвищенню професійної компетентності бібліотечних працівників та інтеграції українських бібліотек у глобальний культурно-інформаційний простір.

Реалізована через проєктну діяльність цифрова трансформація бібліотек є однією із головних стратегій розвитку бібліотечної галузі, що забезпечує формування хабів цифрової освіти, розширення доступу до електронних ресурсів і державних сервісів, а також підвищення рівня цифрової та медіаграмотності населення. У воєнних умовах це набуває особливої значущості, оскільки цифрові компетентності стають необхідною умовою соціальної інтеграції та доступу до державної підтримки.

Соціально орієнтовані та культурно-просвітницькі бібліотечні проєкти відіграють вагомую роль у зміцненні соціальної згуртованості та національної ідентичності, сприяють психологічному відновленню населення, документуванню подій війни та збереженню культурної пам'яті. Водночас вони підтверджують зростання суспільної значущості бібліотек як інституцій, що активно долучаються до процесів відновлення громад і формування їхньої стійкості.

Демонстрація бібліотеками суспільної цінності своєї діяльності виступає однією з ключових умов утвердження їх як важливих соціокультурних інституцій, оскільки дає змогу не лише обґрунтувати їхній внесок у розвиток освіти, культури, цифрової грамотності та громадянської активності, а й виявити реальний соціально-економічний ефект їхніх послуг. Це підвищує рівень довіри з боку суспільства й органів влади, сприяє залученню фінансових і партнерських ресурсів, забезпечує підтримку інноваційних проєктів і водночас дає бібліотекам змогу ефективніше оцінювати власну діяльність, удосконалювати послуги та посилювати свою роль у зміцненні соціальної згуртованості та стійкості громад, особливо в умовах воєнних викликів.

Список використаних джерел

1. У Чорткові відкрили сучасний культурний простір «Артгараж». *Чортківська міська рада*. 2024. 4 вересня. URL: <https://www.chortkivmr.gov.ua/2024/09/04/u-chortkovi-vidkryly-suchasnyj-kulturnyj-prostir-artgarazh/> (дата звернення: 13.01.2026).
2. Центри спільнототворення у громадах: на Львівщині відкрили простір «Без обмежень». *Cedos (ГО «Центр дослідження суспільства»)*. 2024. 16 квітня. URL: <https://cedos.org.ua/news/czentry-spilnototvorennja-u-gromadah-na-lvivshhyni-vidkryly-prostir-bez-obmezhen/> (дата звернення: 13.01.2026).
3. В Овруцькій центральній бібліотеці ім. А. Малишка відбулося офіційне відкриття центру спільнототворення «Креативний kolohub». *Овруцька міська територіальна громада*. 2024. 16 квітня. URL: <https://ovrucka-gromada.gov.ua/news/1713286061/> (дата звернення: 20.01.2026).
4. Рудик-Мала І. У Барі відкрили центр у публічній бібліотеці. *BarNews.City*. 2025. 23 вересня. URL: <https://barnews.city/articles/436637/bar-vidkrittya-centru-pereveslo-v-publichnij-biblioteci> (дата звернення: 13.01.2026).
5. Інформаційна допомога внутрішньо переміщеним особам – запорука соціальної адаптації. *Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових*. 2023. URL: <https://libkor.com.ua/nashi-proekti/38> (дата звернення: 15.01.2026).
6. Центр громадських консультацій у Локачах допомагає налагоджувати владно-громадський діалог. *Громадський Простір*. 2024. 8 серпня. URL: <https://www.prostir.ua/?news=tsentr-hromadskyh-konsultatsij-u-lokachah-dopomahaje-nalahodzhuvaty-vladno-hromadskyj-dialoh> (дата звернення: 15.01.2026).
7. Моргун І. У Тернополі відкрили простір арттерапії. *Суспільне. Тернопіль*. 2024. 16 лютого. URL: <https://suspilne.media/ternopil/685604-u-ternopoli-vidkrili-prostir-artterapii-dla-pereselenciv-vijskovih-ta-ihnih-simej/> (дата звернення: 20.01.2026).
8. Любенчук Т. Проєкт «Територія надії». *Хмельницька міська централізована бібліотечна система*. 2026. 28 січня. URL: <https://>

www.cbs.km.ua/?dep=review&w=show_review&dep_up=0&dep_cur=82&review_id=95 (дата звернення 30.01.2026).

9. У Луцьку відкрили інклюзивний громадський простір в межах проекту «Бібліотека для всіх». *Луцька міська рада*. 19.05.2025. URL: <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/u-lutsku-vidkryly-inkliuzyvnyi-hromadskyi-prostir-v-mezhakh-proiektu-biblioteka-dlia-vsikh> (дата звернення: 20.01.2026).

10. Підсумки міжнародного проекту «Бібліотека – місце сили!»: результати та нові перспективи. *Українська бібліотечна асоціація*. 2024. 19 серпня. URL: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5245-pidsumky-mizhnarodnoho-proiektu-biblioteka-mistse-syly-rezultaty-ta-novi-perspektyvu> (дата звернення: 12.01.2026).

11. Здобуття цифрових навичок у бібліотеках – Хабах цифрової освіти. *Українська бібліотечна асоціація*. 2024. 22 трав. URL: <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5217-zdobuttia-tsyfrovykh-navychok-u-bibliotekakh-khabakh-tsyfrovoi-osvity> (дата звернення: 15.01.2026).

12. Бібліотека – хаб цифрової освіти. *Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових*. 2024. URL: <https://libkor.com.ua/nashi-proekti/53> (дата звернення: 13.01.2026).

13. Робота хабів цифрової освіти на базі бібліотек. *Полтавська обласна військова адміністрація*. 2025. 8 грудня. URL: <https://poda.gov.ua/news/247339> (дата звернення: 15.01.2026).

14. Дослідження цифрової грамотності в Україні. *Міністерство цифрової трансформації України*. 2023. URL: https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf (дата звернення: 15.01.2026).

15. Здобуття цифрових навичок у бібліотеках – хабах цифрової освіти: аналітична довідка за результатами дослідження. *Одеська обласна універсальна наукова бібліотека імені М. С. Грушевського*. 2025. URL: <https://biblioteka.od.ua/wp-content/uploads/2025/04/Bulgakova-O.A.-Zdobuttya-tsyfrovyh-navychok-v-bibliotkah-habah-tsyfrovoi-osvity.pdf> (дата звернення: 13.01.2026).

16. Галерея історій. *Запорізька обласна універсальна наукова бібліотека*. 2023. 16 травня. URL: <https://zounb.zp.ua/resource/zaporizkyu-kray/galereya-istorij> (дата звернення: 03.02.2026).

17. Стартував проєкт «Незабутні: Буковина пам'ятає». *Чернівецька обласна рада*. 2023. 19 січня. URL: <https://bukrada.gov.ua/povyny-ta-publikacii/oblasna-rada-ta-universalna-naukova-biblioteka-zapochatkuvali-proyekt-nezabutni-bukovina-pamyataye/> (дата звернення: 23.01.2026).

18. Херсонщина нескорена. КЗ «Херсонська обласна універсальна наукова бібліотека імені Олеса Гончара». URL: <https://krai.lib.kherson.ua/hersonshchina-neskorena.htm> (дата звернення: 21.01.2026).

19. Зміцнення соціальної згуртованості та заснування суспільного договору у постраждалих від війни Чернігівській області. *Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових*. 2023. URL: <https://libkor.com.ua/nashi-proekti/54> (дата звернення: 13.01.2026).

20. Мобільні станції для захисту та оцифрування бібліотечних фондів. *Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого*. 2025. URL: <https://nlu.org.ua/article.php?id=656> (дата звернення: 16.01.2026).

21. Шум Л. Як бібліотеки світу створюють соціальний вплив. *Благодійний фонд «Бібліотечна країна»*. 2025. 25 січня. URL: <https://livelibrary.com.ua/news/worldwide-social-impact> (дата звернення: 13.01.2026).

22. Горчинська В. Адвокація бібліотек: залучення, співпраця, розвиток. *Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого*. 2025. 28 березня. URL: <https://surl.li/owj1qn> (дата звернення: 20.01.2026).

23. Простір, що творить спільноту: дослідницький звіт. *Cedos (ГО «Центр дослідження суспільства»)*. 2025. URL: <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/prostir-shho-tvoryt-spilnotu.-doslidzhennya-funkczionuvannya-czentriv-spilnototvorenniya.pdf> (дата звернення: 21.01.2026).

References

1. U Chortkovi vidkryly suchasnyi kulturnyi prostir “Artharazh” [A modern cultural space “Artgarage” has opened in Chortkiv]. (2024, September 4). *Chortkivska miska rada – Chortkiv City Council* [in

Ukrainian]. Retrieved January 13, 2026, from <https://www.chortkivmr.gov.ua/2024/09/04/u-chortkovi-vidkryly-suchasnyj-kulturnyj-prostir-artgarazh/>

2. Tsentry spilnototvorennia u hromadakh: na Lvivshchyni vidkryly prostir “Bez obmezhen” [Community centers in communities: the “Without Limits” space was opened in the Lviv region]. (2024, April 16). *Cedos (HO “Tsentr doslidzhennia suspilstva”) – Cedos (“Center for Social Research”)* [in Ukrainian]. Retrieved January 13, 2026, from <https://cedos.org.ua/news/czentry-spilnototvorennia-u-gromadah-na-lvivshchyni-vidkryly-prostir-bez-obmezhen/>

3. V Ovrutskii tsentralnii bibliotetsi imeni A. Malyska vidbulosia ofitsiine vidkryttia tsentru spilnototvorennia “Kreatyvnyi kolohub” [The official opening of the community center “Creative kolohub” took place in the Ovruch Central Library named after A. Malysko]. (2024, April 16). *Ovrutska miska terytorialna hromada – Ovruch City Territorial Community* [in Ukrainian]. Retrieved January 20, 2026, from <https://ovrucka-gromada.gov.ua/news/1713286061/>

4. Rudyk-Mala, I. (2025, September 23). U Bari vidkryly tsentr u publichnii bibliotetsi [A center was opened in the public library in Bar]. *BarNews.City – BarNews.City* [in Ukrainian]. Retrieved January 13, 2026, from <https://barnews.city/articles/436637/bar-vidkryttia-centru-pereveslo-v-publichnij-biblioteci->

5. Informatsiina dopomoha vnutrishno peremishchenym osobam – zaporuka sotsialnoi adaptatsii [Information assistance to internally displaced persons is a guarantee of social adaptation]. (2023). *Chernihivska oblasna universalna naukova biblioteka imeni Sofii ta Oleksandra Rusovykh – Chernihiv Regional Universal Scientific Library named after Sofia and Oleksandr Rusov* [in Ukrainian]. Retrieved January 15, 2026, from <https://libkor.com.ua/nashi-proekti/38>

6. Tsentr hromadskykh konsultatsii u Lokachakh dopomahaie nalahodzhuvaty vladno-hromadskyi dialoh [The Center for Public Consultations in Lokachy helps to establish a dialogue between the government and the public]. (2024, August 8). *Hromadskyi Prostir – Public Space* [in Ukrainian]. Retrieved January 15, 2026, from <https://www.prostir.ua/?news=tsentr-hromadskyh-konsultatsij-u-lokachah-dopomahaje-nalahodzhuvaty-vladno-hromadskyj-dialoh>

7. Morhun, I. (2024, February 16). U Ternopoli vidkryly prostir artterapii [An art therapy space was opened in Ternopil]. *Suspilne. Ternopil – Public. Ternopil* [in Ukrainian]. Retrieved January 20, 2026, from <https://suspilne.media/ternopil/685604-u-ternopoli-vidkrili-prostir-artterapii-dla-pereselenciv-vijskovih-ta-ihnih-simej/>

8. Liubenchuk, T. (2026, January 28). Proiekt “Terytorii nadii” [Project “Territory of Hope”]. *Khmelnyska miska tsentralizovana bibliotekna systema – Khmelnytskyi City Centralized Library System* [in Ukrainian]. Retrieved January 30, 2026, from https://www.cbs.km.ua/?dep=review&w=show_review&dep_up=0&dep_cur=82&review_id=95

9. U Lutsku vidkryly inkliuzyvnyi hromadskyi prostir v mezhakh projektu “Biblioteka dlia vsikh” [An inclusive public space was opened in Lutsk as part of the “Library for All” project]. (2025, May 19). *Lutska miska rada – Lutsk City Council* [in Ukrainian]. Retrieved January 20, 2026, from <https://www.lutskrada.gov.ua/publications/u-lutsku-vidkryly-inkliuzyvnyi-hromadskyi-prostir-v-mezhakh-proiektu-biblioteka-dlia-vsikh>

10. Pidsumky mizhnarodnoho projektu «Biblioteka – mistse syly!»: rezultaty ta novi perspektyvy [Results of the international project “Library – a place of power!”: results and new prospects]. (2024, August 19). *Ukrainska bibliotekna asotsiatsiia – Ukrainian Library Association*. [in Ukrainian]. Retrieved January 12, 2026, from <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5245-pidsumky-mizhnarodnoho-proiektu-biblioteka-mistse-syly-rezultaty-ta-novi-perspektyvy>

11. Zdobuttia tsyfrovyykh navychok u bibliotekakh – Khabakh tsyfrovoy osvity [Digital Skills Acquisition in Libraries – Hub of Digital Education]. (2024, May 22). *Ukrainska bibliotekna asotsiatsiia – Ukrainian Library Association* [in Ukrainian]. Retrieved January 15, 2026, from <https://ula.org.ua/novyny-ta-podii/novyny/5217-zdobuttia-tyfrovyykh-navychok-u-bibliotekakh-khabakh-tyfrovoy-osvity>

12. Biblioteka – khab tsyfrovoy osvity [The library is a hub for digital education]. (2024). *Chernihivska oblasna universalna naukova biblioteka imeni Sofii ta Oleksandra Rusovykh – Chernihiv Regional Universal Scientific Library named after Sofia and Oleksandr Rusov* [in Ukrainian]. Retrieved January 13, 2026, from <https://libkor.com.ua/nashi-proekti/53>

13. Robota khabiv tsyfrovoi osvity na bazi bibliotek [Work of digital education hubs based on libraries]. (2025, December 8). *Poltavska oblasna viiskova administratsiia – Poltava Regional Military Administration* [in Ukrainian]. Retrieved January 15, 2026, from <https://poda.gov.ua/news/247339>

14. Doslidzhennia tsyfrovoi hramotnosti v Ukraini [Digital Literacy Research in Ukraine]. (2023). *Ministerstvo tsyfrovoi transformatsii Ukrainy – Ministry of Digital Transformation of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved January 15, 2026, from https://osvita.diia.gov.ua/uploads/1/8800-ua_cifrova_gramotnist_naselenna_ukraini_2023.pdf

15. Zdobuttia tsyfrovykh navychok u bibliotekakh – khabakh tsyfrovoi osvity: analitychna dovidka za rezultatamy doslidzhennia [Acquisition of digital skills in libraries – hubs of digital education: analytical report on the results of the study]. (2025). *Odeska oblasna universalna naukova biblioteka imeni M. S. Hrushevskoho – Odesa Regional Universal Scientific Library named after M. S. Hrushevsky* [in Ukrainian]. Retrieved January 13, 2026, from <https://biblioteka.od.ua/wp-content/uploads/2025/04/Bulgakova-O.A.-Zdobuttya-tsyfrovykh-navychok-v-bibliotkah-habah-tsyfrovoyi-osvity.pdf>

16. Halereia istorii [Gallery of stories]. (2023, May 16). *Zaporizka oblasna universalna naukova biblioteka – Zaporizhia Regional Universal Scientific Library*. [in Ukrainian]. Retrieved February 3, 2026, from <https://zounb.zp.ua/resourse/zaporizkyy-kray/galereya-istorij>

17. Startuvav projekt “Nezabutni: Bukovyna pamiataie” [The project “Unforgettable: Bukovina Remembers” has been launched]. (2023, January 19). *Chernivetska oblasna rada – Chernivtsi Regional Council* [in Ukrainian]. Retrieved January 21, 2026, from <https://bukrada.gov.ua/novyny-ta-publikacii/oblasna-rada-ta-universalna-naukova-biblioteka-zapochatkuvali-proyekt-nezabutni-bukovina-pamyataye/>

18. Khersonshchyna neskorena [Kherson region is unconquered]. *KZ “Khersonska oblasna universalna naukova biblioteka imeni Olesia Honchara” – Municipal institution “Kherson Regional Universal Scientific Library named after Oles Honchar”* [in Ukrainian]. Retrieved January 21, 2026, from <https://krai.lib.kherson.ua/hersonshchina-neskorena.htm>

19. Zmitsnennia sotsialnoi zghurtovanosti ta zasnuvannia suspilnoho dohovoru u postrazhdalii vid viiny Chernihivskii oblasti [Strengthening

social cohesion and establishing a social contract in the war-torn Chernihiv region]. (2023). *Chernihivska oblasna universalna naukova biblioteka imeni Sofii ta Oleksandra Rusovykh – Chernihiv Regional Universal Scientific Library named after Sofia and Oleksandr Rusov* [in Ukrainian]. Retrieved January 13, 2026, from <https://libkor.com.ua/nashi-proekti/54>

20. Mobilni stantsii dlia zakhystu ta otsyfruvannia bibliotechnykh fondiv [Mobile stations for the protection and digitization of library collections]. (2025). *Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho – Yaroslav the Wise National Library of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved January 16, 2026, from <https://nlu.org.ua/article.php?id=656>

21. Shum, L. (2025, January 25). Yak biblioteky svitu stvoriliu sotsialnyi vplyv [How the world's libraries create social impact]. *Blahodiinyi fond “Bibliotechna kraina” – Charitable Foundation “Library Country”* [in Ukrainian]. Retrieved January 13, 2026, from <https://livelibrary.com.ua/news/worldwide-social-impact>

22. Horchynska, V. (2025, March 28). Advokatsiia bibliotek: zaluchennia, spivpratsia, rozvytok [Library Advocacy: Engagement, Collaboration, Development]. *Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho – Yaroslav the Wise National Library of Ukraine* [in Ukrainian]. Retrieved January 20, 2026, from <https://surl.li/owjqln>

23. Prostir, shcho tvoryt spilnotu: doslidnytskyi zvit [Space that creates community: a research report]. (2025). *Cedos (HO “Tsentr doslidzhennia suspilstva”) – Cedos (“Center for Social Research”)* [in Ukrainian]. Retrieved January 21, 2026, from <https://cedos.org.ua/wp-content/uploads/prostir-shho-tvoryt-spilnotu.-doslidzhennya-funkczionuvannya-czentriv-spilnototvorennya.pdf>

Отримано / Received 13.03.2026

Прийнято / Accepted 27.03.2026

Опубліковано онлайн / Published online 28.07.2026

Iryna Bezzub,
Research Associate,
V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine
3 Holosiivskyi Ave., Kyiv 03039, Ukraine
e-mail: irabezzub@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3561-5991>

Web of Science Researcher ID: GNP-5437-2022

Yurii Bezzub,

Senior Lecturer,

Department of Historical and Civic Education

Institute of In-Service Training

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University

18/2 Bulvarno-Kudriavska St., Kyiv 04053, Ukraine

e-mail: y.bezzub@kubg.edu.ua

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8259-4978>

Web of Science Researcher ID: GNM-9515-2022

Scopus Author ID: 57218449833

PROJECT ACTIVITIES OF UKRAINIAN LIBRARIES AS A FACTOR IN SHAPING A MULTIFUNCTIONAL LIBRARY SPACE UNDER WARTIME CONDITIONS

The article provides a comprehensive analysis of the project activities of libraries in Ukraine under wartime conditions, and substantiates their decisive role in shaping a multifunctional library space. It is determined that, in the current context, libraries are transforming from traditional institutions called to preserve information and provide access, into open socio-cultural centers that integrate informational, educational, cultural, communicative, and social functions oriented toward community needs. The essence of library project activity is revealed as a purposeful system of measures aimed at implementing innovations, modernizing infrastructure, expanding the range of services, and attracting additional resources through the development of partnerships.

The main directions of library project implementation are analyzed, including the creation of multifunctional spaces, the development of digital education hubs, the introduction of cultural-educational and socially oriented initiatives. Particular attention is paid to the role of libraries in supporting vulnerable groups (internally displaced persons, veterans, children), ensuring access to information, developing digital literacy, and providing psychological support. The importance of international cooperation, grant programs, and partnerships with governmental, civic, and educational institutions as key factors in enhancing the effectiveness and sustainability of library projects is highlighted.

Special emphasis is placed on practices of assessing the social impact of libraries, which make it possible to determine their contribution to the development

of education, culture, civic engagement, and social cohesion. The necessity of demonstrating the public value of libraries is emphasized as an important tool for increasing trust from society and public authorities, attracting additional resources, and strengthening the position of libraries as centers of community development in the context of wartime and post-war transformations.

Keywords: libraries, project activities, multifunctional library space, social impact of libraries, digital literacy, digital education hubs, cultural and educational activities